

مکانیسم ماشه نقض حقوق بین الملل با بازی قدرت

رژیم امریکا از چندسال قبل، با وجود خروج رسمی از

برنامه موسوم به برجام، در تلاش است مکانیسم ماشه

را فعال کند و تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران را

بازگرداند، البته از آنجا که این رژیم خارج از برجام

است، بنابراین در تلاش برای پیشبرد خواسته خود از

طریق نیابتی یعنی با جلوگیری از ختن سه کشور اروپایی

است چرا که این سه کشور حداقل طی یک دهه خود

بارها ثابت کرده‌اند هیچ اراده‌ای از خود ندارند و صرفاً

فرمانبر اوامر واشینگتن هستند. بررسی این روند

نشان می‌دهد به لحاظ قانونی، فعال سازی سازوکار

موسوم به مکانیسم ماشه، همانطور که اخیراً هم دبیر

شورای عالی امنیت ملی کشورمان گفت، امکانپذیر

نیست اما همین روند به قاعده «قانون جنگل» از سوی

کشورهای مدعی حقوق بش‌ر، در حال تحمیل است.

■ ■ ■

مکانیسم ماشه یا Mechanism Snapback، به‌واسطه

فریبکاری ذاتی غربی‌ها، در قطعنامه ۲۲۳۱ شورای

امنیت سازمان ملل گنجانده شد تا در صورت ادعای نقض

تعهدات از سوی ایران، تحریم‌های پیشین به‌طور خودکار

بازگردند. این سازوکار، به‌نوعی فریب بود که طرف‌های

مذاکره کننده ایران، آن را تحمیل کردند و متأسفانه تیم

مذاکره وقت کشورمان به رغم ادعاها و خالی‌فروشی‌ها،

چنین ضربه سنگینی را به کشورمان وارد کرده‌اند و هنوز

هم طلبکار هستند! اما نکته کلیدی اینجااست که تنها

اعضای مشارکت کننده در توافق برجام حق استفاده از این

مکانیسم را دارند. رژیم امریکا با خروج رسمی از برجام در

سال ۲۰۱۸، عملاً این جایگاه را از دست داده بود، بنابراین

تلاش آنها برای فعال سازی مکانیسم ماشه، از منظر حقوقی

فاقد وصف مشروعیت تلقی شد.

■ **سوءاستفاده از مکانیسم‌های بین‌المللی**

۱- برونده نیکاراگوئه علیه ایالات متحده (۱۹۸۶): دیوان

بین‌المللی دادگستری در این پرونده، ایالات متحده را به

دلیل حمایت از شورشیان و نقض حاکمیت نیکاراگوئه

محکوم کرد. امریکا تلاش کرد با توسل به مفاهیم کلی

امنیت ملی، اقدامات خود را توجیه کند، اما دیوان تأکید

کرد که هیچ کشوری نمی‌تواند به‌طور یک جانبه قواعد

بین‌المللی را باز تعریف کند.

۲- تحریم‌های عراق پس از جنگ خلیج فارس: در دهه

۹۰میلادی، تحریم‌های گسترده‌ای علیه عراق اعمال شد

که به‌دلیل نبود سازوکار نظارتی مؤثر، به بحران انسانی در

جمعیت غیرنظامی منجر شد و سوءتغذیه، کاهش خدمات

درمانی و افزایش مرگ و میر در کودکان را رقم زد. این

تجربه نشان داد تحریم‌های بین‌المللی نباید به عنوان یک

ابزار فشار سیاسی اعمال شوند بلکه باید با دقت، شفافیت و

مشروعیت اثر حقوقی از خود به جا بگذارند.

۳- تحریم‌های یک جانبه علیه کوبا: تحریم‌های امریکاعلیه

کوبا دهه‌ها ادامه داشت و بارها در مجمع عمومی سازمان

ملل محکوم شد. این تحریم‌ها تأثیرات زیادی بر توسعه

اقتصادی کوبا داشته است. کوبا نمونه بارز استفاده ابرازی

از تحریم‌ها برای اهداف سیاسی، بدون پشتوانه حقوقی

بین‌المللی است.

■ **نقض اصل حسن نیت و مشارکت مؤثر**

فعال سازی مکانیسم ماشه از سوی کشوری که

از توافقی خارج شده، نقض آشکار اصل حسن نیت

در حقوق بین‌الملل است. اصل حسن نیت (Good Faith)

یکی از اصول بنیادین در اجرای معاهدات

حقوقی قابل استناد باشد اما از منظر انصاف دیپلماتیک

محل تردید جدی است. این اقدام نه تنها ترمیم اعتماد و

بازگرداندن تعادل را در پی ندارد بلکه بیشتر در راستای

فشار سیاسی و همسویی با سیاست‌های سختگیرانه

امریکارزیایی می‌شود، این در حالی است که ایران بارها

اعلام کرده در صورت رفع تحریم‌ها، آماده بازگشت به

تعهدات برجامی است. استفاده از ماشه بدون تلاش

جدی برای احیای مسیر دیپلماسی، با روح توافق در تضاد

جدی است.

■ **مسئولیت مشترک در اجرای توافق**

انصاف دیپلماتیک ایجاب می‌کند که کشورها نه تنها

به متن توافق پایبند باشند، بلکه به زمینه‌های سیاسی

و اخلاقی آن نیز توجه کنند. در توافقی مانند برجام که

بر پایه اعتماد شکننده بنا شده است، رفتار طرفین باید

در راستای حفظ فضای تعامل باشد، نه تشدید تقابل.

استفاده از ابزارهای تنبیهی بدون در نظر گرفتن نقش

خود در ایجاد بحران، نوعی بی‌عدالتی ساختاری است که

می‌تواند اعتبار سازوکارهای چندجانبه را تضعیف کند.

طرف اروپایی اگر به جد خواهان حفظ برجام است، باید

به جای ماشه، به گفت‌وگو، اعتمادسازی و اجرای تعهدات

اقتصادی خود بازگردد.

■ **دفاع ایران در برابر مکانیسم ماشه**

۱- استناد به بندهای ۲۶ و ۳۶ برجام: این بندها به‌صراحت

به ایران اجازه می‌دهند در صورت نقض تعهدات طرف‌های

مقابل، اجرای بخشی از تعهدات خود را متوقف کنند. کاهش

تعهدات هسته‌ای ایران، واکنشی حقوقی به نقض اولیه توافق

از سوی امریکا و ناتوانی اروپا در جبران آن بوده است.

۲- گزارش‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی: تا پیش از

کاهش تعهدات، ایران به‌طور کامل به مفاد توافق پایبند

بوده و این موضوع در گزارش‌های متعدد آژانس تأیید شده

است. این سابقه به خودی خود مشروعیت اقدامات بعدی

ایران را تأیید می‌کند.

۳- اصل حسن نیت در حقوق بین‌الملل: فعال سازی مکانیسم

ماشه در شرایطی که ایران بارها آمادگی خود را برای

بازگشت به تعهدات اعلام کرده، با اصل حسن نیت و منطق

گفت‌وگو در تضاد است. این اقدام بیشتر رنگ و بوی سیاسی

دارد تا حقوقی.

۴- عدم وجاهت حقوقی مکانیسم ماشه پس از خروج امریکا:

امریکا به‌عنوان آغازگر مکانیسم ماشه، از توافق خارج شده

و دیگر عضو آن نیست، بنابراین استناد به سازوکار ماشه از

سوی طرف‌هایی که خود در اجرای تعهدات ناکام بوده‌اند،

بی‌معنی است.

۵- تأکید بر حفظ توافق از مسیر دیپلماسی: ایران می‌تواند

نشان دهد همچنان خواهان حفظ توافق از مسیر گفت‌وگو و

اجرای متقابل تعهدات است. این موضع، ایران را در جایگاه

طرفی قرار می‌دهد که به رغم فشارها، منطق حقوقی و

دیپلماتیک را ترجیح می‌دهد.

■ **نتیجه‌گیری**

فعال سازی مکانیسم ماشه نه تنها از نظر حقوقی قابل

دفاع نیست، بلکه نمونه‌ای از تلاش برای با تعریف قواعد

بین‌المللی به نفع قدرت‌های بزرگ است. این اقدام می‌تواند

به الگویی خطرناک برای سایر کشورها تبدیل شود که با

خروج از توافق ها، همچنان بخواهند از مزایای آن بهره‌مند

شوند. دفاع از حقوق بین‌الملل و سازوکارهای چندجانبه،

نیازمند ایستادگی جمعی کشورها در برابر چنین اقدامات

یک‌جانبه‌ای است. ایران، با استناد به اصول حقوقی و حمایت

جامعه بین‌المللی، می‌تواند این پرونده را به نقطه‌ای برای باز

تعریف عدالت در روابط بین‌الملل تبدیل کند.

■ **چالش‌ها و تهدیدها**

با گسترش فناوری‌های دیجیتال، اسرار تجاری با

تهدیدهای جدیدی مواجه شده است. حملات سایبری،

افشای ناخواسته از طریق شبکه‌های اجتماعی یا حتی

جابه‌جایی کارکنان به شرکت‌های رقیب، همگی می‌توانند

محرمانگی اطلاعات را به خطر بیندازند. از سوی دیگر،

اثبات نقض اسرار تجاری در دادگاه‌ها نیز دشوار است.

بر خلاف نقض حق اختراع که معمولاً با بررسی محصول

قابل اثبات است، نقض اسرار تجاری نیازمند اثبات

دسترسی غیرمجاز و سوءاستفاده از اطلاعات محرمانه

است.

■ **اسرار تجاری در اقتصاد جهانی**

در اقتصاد دانش بنیان امروز، ارزش اسرار تجاری گاه از

دارایی‌های فیزیکی شرکت‌ها بیشتر است. شرکت‌هایی

که بتوانند اطلاعات حساس خود را به درستی مدیریت و

محافظت کنند، از مزیت رقابتی پایداری برخوردار خواهند

بود. برای مثال، در صنعت داروسازی، داده‌های مربوط به

آزمایش‌های بالینی، فرمول‌های ترکیبی و استراتژی‌های

بازاریابی، همگی به عنوان اسرار تجاری حیاتی محسوب

می‌شوند. افشای این اطلاعات می‌تواند میلیاردها دلار

خسارت به شرکت وارد کند.

■ **نتیجه‌گیری**

اسرار تجاری، اگرچه در سایه سایر اشکال مالکیت فکری

قرار دارند، اما در عمل یکی از مؤثرترین ابزارهای حفاظت

از نوآوری و مزیت رقابتی هستند. با توجه به پیچیدگی‌های

حقوقی و فنی مرتبط با آنها، شرکت‌ها باید رویکردی

جامع و چندلایه برای حفاظت از این دارایی‌های نامرئی

استان

قرار دادهای اجاره از رایج‌ترین قراردادهای

حقوقی هستند که به دلیل تأثیر مستقیم بر

زندگی روزمره، اغلب با سوالات و اختلافات

متعددی همراه هستند. قانون مدنی و قانون

روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۷۶، چارچوب

حقوقی این روابط را مشخص کرده‌اند.

■ **تعریف قرارداد اجاره و اهمیت آن**

قرارداد اجاره، توافقی است که به موجب آن

موجر (صاحب‌ملک) اجازه استفاده از ملک

خود را برای مدت معین و در ازای اجاره‌بها به

مستأجر می‌دهد. این قرارداد معمولاً یک‌ساله

تنظیم و در دفاتر املاک یا به‌صورت خصوصی

با رعایت تشریفات قانونی امضای می‌شود. تنظیم

قرارداد کتبی با کد رهگیری، از مهم‌ترین

الزامات برای جلوگیری از اختلافات بعدی

است.

■ **حقوق مستأجر**

مستأجران از حقوق متعددی برخوردارند که

قانون برای حمایت از آنها پیش‌بینی کرده

است. حتماً برای‌تان سؤال شده که در چه

شرایطی می‌توانید از این حقوق استفاده کنید.

مهم‌ترین حقوق مستأجر عبارتند از:

- حق استفاده از ملک تا پایان قرارداد: مستأجر

تا پایان مدت قرارداد حق استفاده از ملک را

دارد و موجر نمی‌تواند بدون دلیل قانونی او

را ملزم به تخلیه کند، حتی در صورت فروش

ملک، قرارداد اجاره معتبر باقی می‌ماند و

خردیار جدید موظف به رعایت آن است.

- حق تقدم در خرید: اگر موجر قصد فروش

ملک را داشته باشد، مستأجر دارای حق تقدم

برای خرید است. این حق باید به صورت کتبی

به مستأجر اعلام شود.

- حق در خواست تعمیرات اساسی: تعمیرات

اساسی مانند سیستم تأسیسات یا دیوارهای

اصلی بر عهده موجر است، مگر اینکه در قرارداد

شرط دیگری ذکر شده باشد.

- محدودیت افزایش اجاره‌بها: افزایش اجاره‌بها

باید مطابق نرخ‌های اعلام کرده، با اصل حسن نیت و منطق

باشد. برای مثال، در سال ۱۴۰۴، شورای عالی

مسکن سقف افزایش اجاره در تهران را ۲۵

درصد تعیین کرده است. افزایش بیش از این

مقدار بدون توافق مستأجر غیرقانونی است.

حتماً برات سؤال شده که:

حقوق مستأجران و موجران

■ **تکالیف موجر**

موجر نیز مکلف به رعایت تکالیفی است که

عدم اجرای آنها می‌تواند به اعتراض مستأجر

منجر شود:

- تحویل ملک در موعد مقرر: موجر باید ملک

را در زمان تعیین شده در قرارداد به مستأجر

تحویل دهد. تأخیر در تحویل می‌تواند به

مطالبه خسارت از سوی مستأجر منجر شود.

- انجام تعمیرات اساسی: موجر موظف است

هزینه تعمیرات اساسی مانند تأسیسات یا سازه

اصلی را تقبل کند، مگر اینکه در قرارداد توافق

دیگری شده باشد.

- رعایت سقف افزایش اجاره: موجر نمی‌تواند

اجاره‌بها را بیش از نرخ مصوب یا توافق طرفین

افزایش دهد.

■ **چالش‌های رایج در قراردادهای اجاره**

حتماً برای‌تان سؤال شده که چرا اختلافات

اجاره‌ای‌قدر شایع است؟ برخی از چالش‌های

متداول عبارتند از:

- افزایش غیرقانونی اجاره‌بها: برخی موجران

بدون رعایت سقف مصوب، اجاره را افزایش

می‌دهند. در این موارد، مستأجر می‌تواند به

شورای حل اختلاف مراجعه کند.

- درخواست تخلیه غیرقانونی: موجر گاهی

بدون رعایت تشریفات قانونی (مانند اخطار

کتبی یا حکم قضایی) درخواست تخلیه

می‌کند که غیرقانونی است.

- خسارت به ملک اختلاف بر سر خسارات

وارد به ملک یا تعمیرات جزئی و اساسی از

مسکلات رایج است. توصیه می‌شود در ابتدای

قرارداد، وضعیت ملک به‌صورت کتبی ثبت

شود تا از اختلافات بعدی جلوگیری شود.

- قراردادهای بدون کد رهگیری: قراردادهای

بدون کد رهگیری یا شفاهی، پیگیری حقوقی

را دشوار می‌کند. کد رهگیری، ثبت رسمی

قرارداد در سامانه املاک را تضمین می‌کند.

■ **نکات حقوقی کلیدی**

برای جلوگیری از مشکلات حقوقی در

قراردادهای اجاره، رعایت نکات زیر ضروری

است:

- تنظیم قرارداد کتبی: قرارداد باید در دفاتر

املاک معتبر یا با حضور دو شاهد تنظیم شود.

کد رهگیری از الزامات قانونی برای قراردادهای

اجاره است.

- بررسی دقیق مفاد قرارداد: پیش از امضا،

بندهای قرارداد، به‌ویژه در مورد افزایش اجاره،

تعمیرات و شرایط فسخ را به‌دقت مطالعه

کنید.

- ثبت وضعیت اولیه ملک: در ابتدای اجاره،

وضعیت ملک (مانند خرابی‌ها یا امکانات

موجود) را در قرارداد یا صورت‌جلسه‌ای

جدانگه ثبت کنید.

- مشاوره با مشاور حقوقی: در صورت

پیچیدگی قرارداد یا بروز اختلاف، مشاوره

با وکیل یا مشاور حقوقی می‌